

ДОБРЕ ЗНАНИЙ У МОВОЗНАВЧИХ КОЛАХ (до роковини пам'яті Л. М. Полюги)

19 квітня 2012 року час на мить сповільнив свій перебіг: відійшов у засвіти Левко Михайлович Полюга — мудрий порадник, наставник, досвідчений та справедливий учитель і викладач. Очевидно, не варто докладно описувати біографічні відомості того, чиє ім'я та праці добре відомі в мовознавчих колах.

Його перші наукові спроби припадають ще на студентські роки, коли спеціалізувався на кафедрі української мови та діалектології Львівського державного університету ім. Івана Франка, був активним учасником наукового гуртка. Зрештою, зміг поєднати свою любов до літератури та бажання реалізувати себе як мовознавця, тому й не випадково його першу наукову роботу про дієслівну синоніміку було відзначено Грамотою Міністерства вищої освіти (1953 рік). Не стало несподіванкою і перше місце праці молодого ученого — Львівський державний літературно-меморіальний музей Івана Франка, де залишив про себе добрі спомини. Проте найбільший період наукової діяльності Левка Михайловича, звичайно ж, пов'язаний з Інститутом українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (колись — Інститут суспільних наук). До відділу мовознавства (нині відділ української мови) ще юнаком, але вже з відповідним науковим багажем, прийшов 1957 року. І навіть, вийшовши на пенсію, приходив працювати до відділу..

Професор поєднував діяльність в Інституті українознавства, у Львівському національному університеті ім. Івана Франка (професор кафедр загального мовознавства та української мови), у Національному університеті «Львівська політехніка» (професор кафедри української мови), своє незмінне членство у спеціалізованих радах із захисту докторських та кандидатських дисертацій при Львівському університеті, Тернопільському педагогічному університеті, Ужгородському університеті.

Складалося враження, ніби час може прискорювати або сповільнювати свій перебіг, розширювати свої межі, дозволяє охопити ще і ще більше. Можливо, Левко Михайлович мав власне, особливе ставлення до часу? Тоді не дивно, що основна його діяльність пов'язана саме з історичними словниками української мови. Ще Аристотель вважав, що теперішнє є точкою, яка відділяє «те, чого вже немає» від «того, чого ще немає». Левко Полюга як науковець жив не тільки у сучасному ХХІ ст., а й у світі українця ХІV—ХVІІ ст. Осягнути небачене для сучасної людини — чи не в цьому особистий подвиг мовознавця? Як письменник, лексикограф та історик мови, він мислив не секундним чи хвилинним теперішнім, а іншими періодами, співвимірними із цілим періодом життя наших предків, і тоді подіями його теперішнього ставали місяці, роки роботи над Словником.

Понад п'ятдесят років присвячено копіткій праці спершу над «Словником староукраїнської мови ХІV—ХV ст.», а відтак — над «Словником української мови ХVІ — І половини ХVІІ ст.». Ці праці — не тільки пам'ятки української мови конкретного періоду. Це мовно-культурна картина Українця, частинка його «теперішнього» — часу, що стає «вмістилищем» подій, які історик мови переживає і як свою сучасність.

Вагомими є заслуги Левка Полюги на ниві сучасного словникарства — різноаспектні лексикони, словники-«перевертні», у яких професор у найкращих традиціях початку ХХ ст. намагався охопити різні пласти лексики. Вражає надзвичайна широта тематики досліджень Левка Михайловича, свіжість і глибина його думок. Усьому, чим займався Професор, притаманна визначальна риса: уміння розповідати про складне простими, почасти поетичними словами, без словесних штампів, хитромудрих термінів, зрозумілих хіба вузькому фахівцеві. Кожна розвідка цього вченого цікава і зрозуміла широкому колу читачів, адже написана вона як художній твір, живою, образною мовою.

Професор не шкодував ні часу, ані сил на підготовку статей і на виступи на наукових конференціях. Він умів зацікавити будь-яку аудиторію. Завжди вмів делікатно скерувати молодого науковця на відповідну стежку, допомагав побачити якийсь ще один цікавий шлях дослідження.

Однак істинна цінність Людини, очевидно, полягає не лише в її захопленнях і вміннях щось робити, а й в особистих якостях. Професор незмінно залишався люблячим Чоловіком і турботливим Батьком, лагідним Дідусем, а для нас усіх — Колегою, Учителем, Порадником — людяним, чуйним, надзвичайно товаришким.

Із відходом із життя Левка Полюги обірвалася ще одна нитка, що зв'язувала старше покоління львівських лексикографів із молодшими, ще не такими досвідченими, які продовжують роботу над фундаментальною працею — «Словником української мови ХVІ—І половини ХVІІ ст.»

Оксана СІМОВИЧ (Львів)

Стаття надійшла 12.02.2013

Oksana Simovych

Lviv

WELL KNOWN IN THE LINGUISTIC CIRCLES (to the anniversary memory of L.M. Poliuha)